

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Факультет мистецтв
Кафедра теорії і методики мистецької освіти та диригентсько-хорової
підготовки вчителя

Теорія і методика виховання художньо- обдарованої особистості у закладах мистецької освіти

**ЗБІРНИК СТАТЕЙ
VII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

ЧАС МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

17 – 18 жовтня 2019 року

TIME OF ART EDUCATION

Collection of Articles VII of the All-Ukrainian Scientific-Practical Conference
«Theory and methods of education of the artistically gifted person in the institutions
of art education»

Харків
Україна
2019

УДК 37.032
ББК 85я43
Ч-24

Редакційна колегія

Калашник М.П. – доктор мистецтвознавства, професор
Матвеева О.О. - доктор педагогічних наук, професор
Полубоярина І.І. – доктор педагогічних наук, професор
Смирнова Т.А. - доктор педагогічних наук, професор
Соколова А.В. - доктор педагогічних наук, професор
Тарарак Н.Г. - доктор педагогічних наук, професор
Тушева В.В. - доктор педагогічних наук, професор
Перетяга Л.Є - доктор педагогічних наук, професор
Фомін В.В. – доктор педагогічних наук, професор (голов.ред.)
Бурма А.В.- кандидат педагогічних наук, доцент

*Затверджено редакційно видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
Протокол № 6 від 05.11.2019*

У збірнику подано статті VII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Теорія і методика виховання художньо-обдарованої особистості у закладах мистецької освіти». Збірник розрахований на студентів, магістрантів, аспірантів, докторантів, здобувачів, педагогічних і науково-педагогічних працівників науково-дослідних інститутів, ЗВО, учителів мистецьких шкіл.

Ч-24 Час мистецької освіти «Теорія і методика виховання художньо-обдарованої особистості у закладах мистецької освіти: зб. статей VII Всеукраїнської наук. - практ. конф. 17-18 жовтня 2019року) , ч.І / заг. ред. В.В. Фомін – Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2019 – 267с.

ISBN 978-617-7298-28-0

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів.

Автори статей несуть повну відповідальність за опублікований матеріал.

Мова видання: українська, англійська.

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2019

**УДК 37.032
ББК 85я43**

© Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2019

Анастасія Самоїленко

ФОРМУВАННЯ МУЗИЧНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ
МУЗИКИ В ПРОЦЕСІ ІНСТРУМЕНТАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ 167

Фан Юаньюань

ФОРМУВАННЯ ВОКАЛЬНО-СЛУХОВИХ НАВИКІВ У СТУДЕНТІВ
МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ..... 172

Ганна Ткаченко

СЦЕНІЧНЕ ВТІЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ ПІСНІ ЗАСОБАМИ
ПЕРФОРМАНСУ 177

Олена Кисельова

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО
ВИКОРИСТАННЯ МУЗИЧНО-ІГРОВИХ МЕТОДІВ 182

Дмитро Головаш

ВЕБ-ДИЗАЙН ЯК ФУНДАМЕНТ СУЧАСНОГО ВІРТУАЛЬНОГО
СЕРЕДОВИЩА..... 186

Л.В. Беземчук, Ірина Беденко

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ
МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МИСТЕЦТВА 189

Олександра Губанова

ЗНАЧЕННЯ ПРОСВІТНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА МУЗИЧНОГО
МИСТЕЦТВА..... 193

Юлія Панасенко

РОЛЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ У ФОРМУВАННІ ДОСВІДУ ТВОРЧОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ 198

Марія Тарасенко, Любов Тарасенко

ФОРМУВАННЯ МИСТЕЦЬКОГО ДОСВІДУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ
МУЗИКИ 203

УДК 377.8:784.4

Ганна Ткаченко
Харківський національний
педагогічний університет
імені Г.С.Сковороди,
факультет мистецтв,
б мв група

СЦЕНІЧНЕ ВТІЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ ПІСНІ ЗАСОБАМИ ПЕРФОРМАНСУ

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри теорії і методики мистецької освіти та диригентсько-хорової підготовки вчителя Фомін В.В.

У статті розкрито зміст сценічного втілення української народної пісні засобами перформансу. Дано визначення засобу «перформанс», що розглядається як форма сучасного мистецтва та характеризується активністю й ефемерністю. Даний вид мистецтва покликаний викликати дуже сильні почуття з боку аудиторії. Обґрунтовано думку, що для ефективності сценічного втілення української народної пісні засобами перформансу потрібно використовувати не тільки сам вокальний твір, але й танець, пантоміму, декламацію, інструментальну музику.

Ключові слова: *пісня, сценічне втілення, мистецтво, засоби, перформанс.*

The content of the stage embodiment of Ukrainian folk song by means of performance is revealed in the article. The definition of a means of "performance" is given, which is considered as a form of contemporary art and characterized by activity and ephemerality. This type of art is intended to evoke very strong feelings from the audience. It is grounded that not only the vocal work itself, but also dance, pantomime, recitation, instrumental music should be used for the effectiveness of the stage performance of Ukrainian folk song.

Keywords: *song, stage embodiment, art, means, performance.*

Постановка проблеми. Сучасний період розвитку вітчизняної системи освіти в сфері культури і мистецтва ознаменований розробкою і реалізацією

ефективних педагогічних технологій на всіх її рівнях. Це обумовлено низкою факторів: популярністю музично-виконавських та музично-теоретичних спеціальностей, зміст роботи яких базується на народно-співочих національних традиціях; рівнем викладання фахових дисциплін, які формують знання, вміння, навички в області музично-виконавської, науково-дослідницької діяльності; можливістю реалізувати творчі проекти і програми, що сприяють зміцненню духовної, національної самосвідомості, спадкоємності культурно-історичного досвіду.

Водночас перформанс, трактується як форма сучасного мистецтва, що характеризується активністю й дещо ефемерністю. Він покликаний безпосередньо залучати аудиторію як за рахунок загальної картини того, що відбувається, так і за рахунок дій творця [5, с.45]. Отже, виходячи з цих позицій, обрана тема є актуальною й своєчасною.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Вивчення народної пісенної творчості має свою певну історію. Пісні здавна були об'єктом наукової уваги філософів, етнографів, істориків, мистецтвознавців, фольклористів. В змісті історико-мистецтвознавчого аспекту становлення й розвитку народної творчості, народної художньої культури, фольклору заслуговують праці Т. Бакланової, П. Богатирьової, В. Василенко, В. Гусевої, К. Давлетової, К. Квітки, І. Мацієвського, А. Мехнецова та ін. Народна творчість та її взаємодія з професійним мистецтвом вивчали в першу чергу фольклористи – Е. Алексєєв, Б. Асаф'єв, О. Веселовський, Є. Гіппіус, В. Єрьоміна, І. Земцовський, Н. Колпакова, С. Скрипка та ін. У дослідженнях цих учених народна пісня постає як складова частина різноманітної національної художньої культури, розвиток якої, з одного боку, підкоряється загальним законам еволюції мистецтва, а з іншого – має свою специфіку, зумовлену соціокультурними та історичними умовами його побутування. Незважаючи на достатню розробленість проблеми народної творчості, де осмисленню феномену народної співочої культури віддається значне місце, не вистачає тих праць, що були б спрямовані на сценічне втілення української народної пісні засобами перформансу.

Метою дослідження є розгляд питань сценічного втілення народної пісні засобами перформансу.

Виклад основного матеріалу. Основним орієнтиром сценічного трактування народної пісні є традиційне мистецтво, адже саме в ньому закладена специфічна манера народного виконавства. Крім того, переконливі зразки інтерпретації народної пісні представляють багато професійних та аматорських колективів. При репродукуванні музично-пісенного матеріалу виникає необхідність враховувати закони, які вироблені іншими сценічними жанрами, зокрема, драматичним мистецтвом. Великої режисерської роботи вимагає інтерпретація традиційних обрядів і сцен народних дійств, що найчастіше відтворюються великими хоровими колективами, в них відбувається з'єднання всіх видів народного мистецтва: співу, танцю, драматичного дійства [2, с.22].

Українська народна пісня являє собою явище синкретичне. Засобами народного виконавства є не тільки пісня, а й танець, пантоміма, декламація, інструментальна музика. Об'єднати їх, щоб розкрити художній задум однієї пісні або сцени – справа не проста, а навчити мистецтву володіння ними, особливо в самодіяльному середовищі – величезна й відповідальна праця. Виходячи з цього, при підготовки сценічного виступу треба враховувати складну систему знань музики, літератури, хореографії, живопису, театру. Весь цей сплав повинен бути спрямований в єдине русло: на створення цілісного твору, вистави, композиції. Керівники, які мають тільки кваліфікацію музиканта і не володіють спеціальними знаннями і навичками в інших видах мистецтва, і, перш за все, в драматичному, зазвичай обмежуються тільки на музичному виконанні пісні.

Для сценічного втілення народної пісні засобами перформансу потрібно використовувати комплекс методів:

- аналіз поетичного тексту (підтекст, логічний і композиційний аналіз);
- ідейне тлумачення пісні;
- аналіз жанрових особливостей пісень;
- вибір «передбачуваних обставин»;
- визначення «темпо-ритму» сценічної дії та поведінки персонажів;

- сценічне рішення в просторі (мізансценування, планування, хореографія);
- художнє оформлення (одяг, бутафорія, декорації, світлове і шумове оформлення).

Таким чином, у процесі творчого входження в матеріал, його аналізу поступово складається задум твору. При цьому, вибір виконавських засобів при сценічному втіленні народної пісні залежить, перш за все, від жанру вокального твору і традицій в народному, регіональному середовищі [4, с.67].

Виконавець народної пісні повинен ретельно продумувати сценічний варіант пісні, оскільки головна його задача полягає в тому, щоб не тільки продемонструвати видовищний (перформансний) момент у показі пісні, але й сприяти швидкому розбудженню інтересу серед слухачів, завдяки танцювальним рухам, жесту, діалекту, манери співу, гри, костюму в цілому або його елементів. Народна пісня містить яскраві, доступні для роздумів образи, часто передбачає якийсь сюжетний розвиток, дає можливість за допомогою міміки, жесту та інших виразних засобів, глибше розкрити зміст твору. При цьому, сучасні виконавці народних пісень повинні не тільки співати, але й добре рухатися, грати на народних музичних (шумових, ударних) інструментах [1, с.3]. Працюючи над піснями з рухами, виконавець повинен пам'ятати, що показ пісні здійснюється не для того щоб відвернути увагу слухачів від музичної тканини, а для того щоб цим потужним засобом виразності допомогти глибше розкрити зміст пісні, привести слухача до відчуття атмосфери обряду або свята, в якій природно звучить народна пісня з моменту свого народження. Всі ці моменти і підкреслюють значення перформансу в сценічному втіленні народної пісні.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Таким чином, щоб мати можливість виступати для різної глядацької аудиторії, у соліста (фольклорного ансамблю) повинен бути напрацьований великий репертуар, який охоплює різні жанри народно-пісенного мистецтва. Виконавці при цьому повинні не тільки співати, але й володіти певними знаннями в області народної творчості та етнографії, щоб мати можливість найбільш повно розкрити зміст виконуваних творів і найбільш яскраво уявляти культуру глядацької аудиторії [5, с.24].

Список використаних джерел

1. Котеля В.А. Теория песенного фольклора. / Учебно-методические материалы для выездных курсов повышения квалификации работников культуры в п. Борисовка, 20 февраля 2007 г. – ГУК Белгородский государственный центр народного творчества – Белгород, 2007.
2. Маркова Л.В., Шамина Л.В. Режиссура народной песни. / Мет.пособие. Москва, 1984.
3. Н. Калугина - О сценическом воплощении народных песен. Клубные вечера. Выпуск 17. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://ale07.ru/music/notes/song/estrada/klubnye_vechera/klubnye_vechera17.htm
4. Организация работы самодеятельных фольклорных коллективов. / Сост.: Чекмарева Т.С., Мингадеева А.Ф. Методические рекомендации для работников социокультурной сферы. – Республиканский центр развития традиционной культуры - Казань, 2013.
5. Сушкова Л.Н., Гращенко А.Г. Формирование навыков планирования сценической постановки народной песни у обучающихся и выпускников образовательных учреждений искусств и культуры // Международный журнал экспериментального образования. – 2017. – № 12. – С. 23-28